

Lea Fatur: Od bojne sekire do orala.

2. Poslanec vabi na veliko zborovanje.

rostor med tujčevim in glavarjevim vigvamom (kočo) so zasedli psi in otroci. Psi so kazali na svoj način nejevoljo in začudenje, otroci so pa opazovali z zavistjo Utalo in Utaľisija, ki sta se sukala okoli tujca — Bele kože. Kaj hoče ta mož? Kako in kod je prišel? Ustavil je bojni ples! Kaj, če ne bo pustil mož na Črnonožce in ne bo nič veselja nad mučenjem jetnikov in nad obilim plenom? In kakšnega plemena glavar je ta Bela koža?

Ženske si namigujejo od kože do kože:

»Ta prihod pomeni nekaj... Pomagal nam bo, da že enkrat uničimo to črnonožsko svojat. Koliko oprava ima Mandanka s tem imenitnim gostom! Pomislite: Pečena bivolova rebra in mozeg! In pogačo iz korenine prerijske repe, nadevano z jagodami bivolovke! Tla vigvama je pokrila z najlepšimi preprogami. In gost je dobil skledo za umivanje in tisti kos blaga, ki mu pravijo beli lovci »oterač«. Dobila ga je lani od vojažerja (potnika) za lisičjo kožo. Videl bo Bela koža, da nismo tu gori od muh! Mi se brišemo v brisačo iz mehkega sitja (tkanine), pa Mandanka ima zmiraj kaj novega!«

V gruĉah postajajo možje, stresajo razpletene lase, se vznemirjajo: »Glavar ne sme kar tako od gosta. Gremo sploh danes na boj ali ne? In gre z nami veliki glavar črne bolezni?«

Namignil je tuji mož nekaj o sporočilu rdeĉih bratov ob Gorenjem jezeru in Vélíki vodi. Pa kaj bodo sporočale podgane, ki rijejo po prsti in se zapirajo v kletke — nam, svobodnim Indijancem? Kaj bi mogli povedati sužnji, ki so sprejeli bedaste navade belokožcev nam, ki se držimo še šeg svojih oĉetov?²

»Ta Nohamo je res naš prijatelj. Pavnejce in Oĉipvance je rešil črne bolezni. Nohamo ljubi Indijance, on je kakor naš brat. Nima črne suknje, pa je prijatelj Črne suknje³ v smeri ob Vélíki vodi.«

Med gruĉami mož hodi ĉarovnik Vaĉi, prisluškuje, podpihuje: »Bela koža ni rdeĉa! Bivole nam bo pregnal in zaĉaral purmane. Posušili se nam bodo javori in smreke. Saj ne tají Nohamo, da prihaja od Črnonožcev. Glavar Dolgolas je možak — ali njegova žena posluša rada vesti o ĉrnih suknjah in sili dol k jezerom in rekam. In otroka! Je to prav? Utaľisi, mali kojot (prerijski volk), se vitika v podjetja mož — in mala sraka Utala je že zdaj predrzna kakor maĉek. Pa jaz — Vaĉi bom rešil Vranjeglavce nesreĉe.«

Možje stresajo nejevoljno lase: »Pusti, Vaĉi, Utalo in Utaľisija! Deĉka ĉaka velika prihodnost. In ĉari, ki jih imata otroka Mandanke ušite v obleki, so moĉnejši od tvojih, Vaĉi.«

Pa si možje namignejo: »Za bivolovo ĉetrt in za purmanovo bedro mu je, ki mu gre od lova!«

¹ Rastlina *Seperhedia argentea*.

² Ti Indijanci so zaniĉevali soplemenjake, ki so se pokristjanili, obdelovali zemljo in se odpovedali svobodi, ker so stanovali v hišah.

³ Tako so Indijanci imenovali Barago.

Plašno gleda zaslužnjena Nikura izza glavarjevega vigvama. Grdi čarovnik bi jo razmesaril, da jo zagleda, a Bela koža je v vigmamu in ne bo videl uboge Nikure.

V vigvamu je Nohamo. Ogleduje stene, se čudi: Vranjeglavci si gradijo kože skoraj tako kakor Mandanci. Stavba je okrogla in prostorna. Močan podstav tramov je opletan z vejami in nametan z ilovico. Sredi kože so tla malo vdolbljena. To je sveti kraj — ognjišče. Zagrinjala iz bivolove kože zapirajo vhod in delijo kočo v več prostorov. Na kolu za gospodarjevim prostorom ob ognju je obešeno v lepem redu njegovo orožje in skalpi; vrh kola je črepinja bivolova. To mora imeti vsak gospodar, da si jo povezne na glavo pri »bivolovem plesu«⁴.

Močan duh po kožah polni kočo. Nohamo pogleda za zagrinjalo na levi in se začudi: »Glej je indijanske gospoščine!« Tam je prava postelja! Dva močna kola na nizkih čokih kot glavnica in končnica sta prepletena z jermeni in pokrita s kosmato bivolovo kožo. Pravtako jim rabi bivolova koža tudi za odejo.

»Prav prileglo se bo tako mehko postlano ležišče po dolgi, naporni ježi,« si pokima Nohamo in pogleda za drugo zagrinjalo. Še bolj zadovoljno pokima:

»Sem si mislil... Dolgolas ni še prodal svojih kož. Prav! Tem lažje ga pregovorim, da gre na daljno pot.«

Tedaj dvigne Utalisi zagrinjalo vrat in klikne: »Oče prihaja! Oskrbel sem tvojega konja, Nohamo!«

»Ti si vrl dečko, Utalisi!« pogladi Nohamo dečkovo čelo, »bi šel rad tja dol k Vélíki reki?«

»Rad!« zatrdi deček in oči se mu zableščijo. »Rad bi videl tista mesta in hiše, kjer molite k Vélíkomu duhu.«

»Tudi Utala šla,« priteče sestra in objame z drobnimi ročicami Nohamova kolena. Smehljaje jo dvigne beli lovec v naročje. Utala gleda pozorno lepo lice tujčeve, nadahnjeno z zdravo rdečico, gleda majhne črne brke pod nosom Bele kože in se začudi: »Lase imaš pod nosom!«

»O ti moj mucek!« se nasmehne Nohamo. Utala mu seže v lase in zmaje glavico:

»Majhen skalp!«

Utalisi se ponese: »Si videl lase mojega očeta? Georg Catlin iz tistega mesta, ki mu pravite London, je slikal očeta. Rekel je: »Šest čevljev in šest palcev naše mere!« Od vas belokožcev nima nihče takih las. Kdor bi ubil mojega očeta, si bi lahko obšil vse šive na obleki z očetovim skalpom!«

»Zelo prijetna misel zate, Utalisi!« pogleda Nohamo dečka, ki se pobaha:

»Tudi moji lasje bodo nekoč do tal. Mama mi jih maže z medvedjim mozgom. Pa ne bodi žalosten, Nohamo, če je tvoj skalp kratek; je pa lepo črn in kodrav in podal bi se za pasom bojvnika.«

»Mi je ljubši na glavi, Utalisi,« se zasmee Nohamo. Bolj resno pa dostavi: »Dasi je moj skalp kratek, se je potrudil že marsikateri Pavnejec in Rumeni nož⁵, da ga dobi.«

»Rumeni noži so psi!« pljune Utalisi. »Las nimajo. Mišji repek jim visi v zatilnik. Prevrtani nosovi, Sošonci in druge take reve, nam sosedna plemena, si pripletajo ženske lase, da bi nam bili podobni. Pa smo samo mi Vranjeglavci!«

⁴ Indijanci verujejo, da jim privabi tak ples, ki posnema bivolove kretnje, obilo bivolov.

⁵ To sta dva indijanska plemena pod Skalnim gorovjem.

Ponosno poudari deček zadnje besede, tako ponosno, da se smehlja je ozre nanj njegov oče, ki je bil med tem pogovorom vstopil. Zadovoljno reče Nohamiju:

»Pravi Vranjeglavec bo to! Ponosen je na šege svojih očetov, na svoje pleme.«

Dolgolas se vzravna in strese glavo. Lasje, črni in svetli kakor peruti vran, zavalovijo okoli njega, se razširijo okoli njegovih nog in pokrijejo tla. Nohamo se zavzame:

»Res je lepo vaše pleme! Ni mi žal poti, ki sem jo naredil, da vas vidim.«

Dolgolas se ogleduje z indijansko otročjo samoljubnostjo in se hvali:

»Takega me gledajo v Catlinovem »Indian-Museum«. Poglej! Obleka je iz bele mehke kože argailk⁶ — žena mi je obšila šive z rdečo barvano bivoloovo dlako in okrasila s skalpi sovražnikov, ki sem jih ubil. Mokasine⁷ mi je prešila, da je na njih vse pisano in svetlikajoče: našila je koral in školjk in iglic ameriškega ježa. Tu glej: navesila mi je koral za vrat in pokrila naročje s svetlimi obroči. Rdeče mi je pobarvala pas, mošnjo za medicino⁸, ki jo nosim za vratom, mi je pa izšila s čarodejnimi znaki.«

Nohamo ogleduje glavarja in prizna: »Res si lep! Imeniten je tvoj kalumet (pipa) in krasen tvoj tomahavk (bojna sekira). Ko bi imela pri nas ženska tako dolge lase, bi jo imeli za bajno bitje.«

»Ženska?!« zategne Dolgolas. »Dolgi lasje so pravica mož, znak so moči. Zato vzamemo premagancem skalp.«

Dolgolas si pridvigne z levico lase in prime z desnico svojega gosta pod ramo. Tako gresta. Otroka jima sledita in obstaneta pred očetovimi vrati. Psi potuhnjeno renče, otroci pa vpijejo: »Lepa Bela koža!« Nohamo pritruje spotoma Dolgolasu:

»Res so dolgi lasje znak moči. Pri nas smo imeli glavarja iz plemena Ravbarjev, ki je imel brado dvakrat tako dolgo, kakor si ti. Pa je bil posebno močan.«

Dolgolas potegne po svojem, na debelo pobarvanem licu: »Kake čudne so vaše navade! Mi si izpulimo vsako dlačico na licu, ker bi se sicer barvilo ne držalo kože. Radi imamo lepo gladko kožo — zato se bojimo one grde bolezni, ki razje obraz. Indijancu je težko živeti s tako nakaženim obrazom. Marsikateri je skočil zaradi tega v ogenj ali v vodo. Tako se je nateknil slaven bojevnik iz plemena Delavarov zaradi od koz izjedenega obraza na ošpičen kol.⁹ Veliki duh naj nas ohrani take pogrde! Pa ti, Nohamo, znaš začarati to grdo bolezen in ne sme se lotiti onega, ki si ga vščipnil v roko. Nohamo, ti si naš prijatelj — kaj ne: prepoveš kozavi bolezni v našo vas?«

Dobrotno-resno pristane Nohamo: »Preden zaide solnce, bom pogledal roko vsakega moža.«

»Preden zaide solnce, bodo moji možje že na drugi poti,« se ponosno nasmehne Dolgolas.

Nohamo strese z glavo in se vsede po Dolgolasovem vabilu na plašč, ki je obšit s skrivnostnimi črkami in razprostrt pred ognjiščem. Na pre-

⁶ Argailke so kože na Skalnem gorovju.

⁷ Mehka indijanska obutev.

⁸ Medicina je Indijancem vse, kar se jim zdi, da je skrivnostno. Medicina za vratom je mošnjček z všito rečjo, ki naj brani Indijanca nesreče. Te medicine ne sme ne prodati ne zgubiti.

⁹ Baraga, Popis Indijanov, str. 179.

progi iz ličja stoje tri podolgovate sklede, poleg njih pa pipa iz rdeče gline in mehur. Dolgolas vzame iz mehurja knik-kneka¹⁰ in nabaše pipo, nato nastrže na tobak bobrovega žolča in potrosi z bivolovim posušenim blatom. Nato ukreše ogenj, potegne par dimov in da gostu pipo v usta. Nohamo potegne dvakrat, trikrat. Nato odreže Dolgolas košček pečenke, ga vrže v ogenj in poudari: »Hopečenečivapači!¹¹« Nohamo se prekriža in reče: »To je boljše, brat moj!« vzame svoj nož in se loti mesa in pogače. Dolgolas dostojanstveno streže gostu in mu po končanem obedu spet poda pipo enako svečano ko prej.

Nohamo odloži pipo in vpraša: »Kako, da še ni prodal moj brat svoje zaloge kož? Saj prihaja po Kačji reki marsikateri vojažér¹² z različno robo in kožarji prekupčevalci silijo vendar tudi k vam?«

Mrko pogleda Dolgolas gosta: »Zaprl sem svojo vas lažnim ustam, ki osleparijo Indijanca, kupčije neveščega, za vse, za kar se je trudil vso zimo. Ne pustim, da bi se vdajali moji možje goreči vodi¹³ in ne dovolim, da bi se oblačile ženske v angleški kaliko!¹⁴«

Mrko govori glavar. Še bolj se mu stemni obraz, ko priskače Utala in se vrti okoli njega: »Utala lepa!«

Nohamo gleda dekletce, se čudi: v tenki beli oblecki, z razpuščenimi lasmi, je kakor metuljček in bela je v obraz, kakor da je ukraden naseljeniški otrok. Polaskal bi se Utali, pa vidi, kako se otrok umika jezno bleščečim se očetovim pogledom. Pa teče skozi vrata z grozno: »Utala jokala.«

¹⁰ Indijanski tobak iz lubja rdeče vrbe in drugih rastlin.

¹¹ Da bi ne škodilo!

¹² Trgovski potnik.

¹³ Žganje.

¹⁴ Blago.

Dolgolas mahne z roko: »Ženska! Zapovej ti tako! Ona pa po svoje!«
Previdno prezre gost glavarjevo zadrego in zavesla nazaj.

»Ob Veliki vodi in ob Gorenjem jezeru je mnogo kožarjev. V Fondilaku¹⁵ je Peter Koté, ki živi že trideset solncev med vami in je vaš brat. V Gran Portage¹⁶ je veliko skladišče kož. Zakaj ne pokažeš svojim možem in otrokom, kako živijo bratje Očipvanci, Otavanci in druga plemena, ki jih je ustavila skrb za zemljo in lovišča onkraj te zemlje. Lotili so se orala in preslice in se uče modrosti belokožcev. Vem, da vam ni za par tednov hoda, stroškov za potovanje se pa — kakor nam Evropecem — vam pač ni treba bati.«

Prezirno se nasmehne Dolgolas: »Da! Pri vas ne morete nikamor brez cvenka. Voziš se — plačaš. Kosiš v zidani hiši — plačaš. Povsod so ceste in mesta na gosto. Mi pa: Neizmerna je naša cesta, od jutra do večera. Tedne in tedne ne vidiš naselbine, postaviš si šotor, greš na lov, žene zakurijo. Kdor pride, je naš gost. Sovražnik ali prijatelj leže varen k mojemu ognju. Ne vprašamo za plačilo.«

Nohamo se nasmehne: »Lepo je vse to. Pa vendar potuje Indijanec cele mesece, da vidi železnega konja¹⁶, in veliki kanoe¹⁷, ki si išče sam poti po vodi.«

»Ne govori mi o železnem konju in ne o vašem brodu, ki nima vesel...« mahne Dolgolas. »Že tako gori v Utalisi želja, da vse to vidi in ve, kako je pri vas. Indijanec pa je in ostane samo tisti, ki živi in se nosi po šegi svojih očetov. In kaj koristi plemenom ob Veliki vodi, da posnemajo belokožce kakor ptica oponašavka tvoj glas? Prišel je do nas glas, da jih silijo, naj bi prodali svojo zemljo in se preselili tostran Misisipija. Vaša poglavarstva bi spravila najrajši vsa naša plemena iz njih naselbin.«

»In kdo je tega kriv?« vpraša Nohamo osorno. »Vi sami, ki se koljete in pobijate med seboj in hočete ostati pri svojih starih nespametnih navadah. Ne, veliki glavar! Minul je čas sekire... Vse podira, povsod se ustavlja oralo. Novi čas ima pravice tudi za vas. Slišal si o Črni suknji pri Veliki vodi?«

»Slišal, Dober mož je to. Uči rdečkožce, da spoznavajo Velikega duha, uči jih živeti po vaše. Poglavarstva ga pa ne marajo, ker je prijatelj Indijancev.«

»Prav praviš, Dolgolas!« udari Nohamo po glavarjevem kolenu. »Poslušaj! Črna suknja, vaš oče Friderik Baraga, hoče, da se sestane ob Veliki vodi veliki zbor glavarjev, ki naj ukrene, kako se bi ustavili nameram vlade v Vašingtonu. Oglasili so se glavarji plemen ob Gorenjem in ob Huronskem jezeru, prišli bodo od Misisipija, od Blatne, od Rumene, Rdeče in od Kačje reke. Ustavljen je vsak prepir in vsak pobjoj!«

»Kaj?« plane Dolgolas. »Mi gremo še danes na Črnonožce!«

»Ne pojdetele! vzraste Nohamo. Črnonožci so si izmili bojno barvo in so mi segli v roko.«

Glavar podvomi: »Zakaj ni prišel indijanski poslanec in kje imaš po-verila?«

Nohamo mu izroči pipo in venček na zeleni svileni niti nanizanih školjk:

»Pokliči svoje može! Zaradi vaših razprtij sem prevzel jaz odposlanstvo.«

Glavar prime za bojno sekiro in divje pogleda v Nohamo.

¹⁵ Mesti ob Gorenjem jezeru

¹⁶ Železnični stroj.

¹⁷ Parnik.